

แนวคิดใหม่ของการตรวจสอบ “ธรรมาภิบาล”

จากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ทำให้ผู้คนแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวในทางมิชอบมากขึ้น จึงทำให้มีการพัฒนาระบบการกำกับดูแลกิจการ (Governance) ทั้งภาครัฐและเอกชน และเกิดแนวคิดใหม่ของการตรวจสอบที่เรียกกันว่าการตรวจสอบธรรมาภิบาล (Governance Audit) ขึ้น โดยที่พื้นฐานมาจากจริยธรรม ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ ระบบการควบคุมภายใน ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล การปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการตรวจสอบดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ค้นหาความจริง เพื่อให้ได้คำตอบที่ต้องการถึงผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริงว่าเป็นไปตามมาตรฐานหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกันกับการตรวจสอบด้านอื่น ๆ

และมีการให้ความหมายของการตรวจสอบธรรมาภิบาล กันอย่างหลากหลาย ซึ่งพอสรุปได้ว่าเป็น การสอบทาน และประเมินผลการปฏิบัติตามระบบขององค์กรว่าเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เพียงใด และกำหนดว่าธรรมาภิบาลควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. มีบุคคลที่ต้องมีความประพฤติดีมีจริยธรรม เป็นผู้ยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนทางศาสนา ขยันหมั่นเพียรพยายามอุทิศตนให้กับองค์กร
2. มีการบริหารจัดการที่ดี โดยมีกระบวนการทำงานเป็นทีม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการใช้ทรัพยากรมีประสิทธิภาพสูงสุด มีการกำหนดวัตถุประสงค์ จัดทำนโยบายที่เหมาะสม วางแผนอย่างรอบคอบ และยืดหยุ่นได้ กระบวนการตัดสินใจมีระเบียบแบบแผน และมีการบริหารความเสี่ยงได้อย่างเหมาะสม
3. มีการกำหนดโครงสร้างการควบคุมภายในดีประกอบด้วยอย่างน้อย 5 ลักษณะ ได้แก่ สภาพแวดล้อม ระบบบัญชี กระบวนการปฏิบัติการควบคุม การบริหารทรัพยากรบุคคล และการบริหารระบบข้อมูลทางการบริหาร
4. มีระบบการตรวจสอบภายในที่ดี ได้แก่
 - 4.1 การจัดโครงสร้างของฝ่ายตรวจสอบภายใน ต้องกำหนดภารกิจ ขอบเขต แบ่งแยกหน้าที่ ความรับผิดชอบ มอบหมายงาน และปฏิบัติงาน
 - 4.2 มีการจัดการบริหารด้านบุคคล เครื่องมือและอุปกรณ์การตรวจสอบ
 - 4.3 จัดทำแผนการตรวจสอบ โดยประเมินความเสี่ยง หากจุดอ่อนควบคุมภายใน กำหนดขอบเขต และเวลาที่ใช้ในการตรวจสอบ และกำหนดแนวการตรวจสอบที่เหมาะสม

4.4 มีการจัดทำรายงานเสนอฝ่ายบริหารทุกครั้งที่มีการตรวจสอบ โดยที่รายงานนั้นสามารถตอบวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ครบทุกข้อ มีการแนะนำวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมให้กับฝ่ายบริหารได้

และธรรมาภิบาลในแต่ละองค์กรที่จัดทำขึ้น ย่อมจะแตกต่างกันตามลักษณะและขนาดขององค์กร โดยมีการประกาศเป็นลายลักษณ์อักษร มีข้อกำหนดอย่างเพียงพอต่อการสร้างความเชื่อมั่น มีการปฏิบัติตามอย่างต่อเนื่อง มีความยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสม มีการมอบหมายให้ผู้บริหารระดับสูงรับผิดชอบในการควบคุม และกำกับให้มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องโดยไม่หยุดยั้ง

ในการตรวจสอบธรรมาภิบาล ควรครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การควบคุมทางการบริหาร : กระบวนการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของฝ่ายบริหารในการตัดสินใจ
2. การบริหารมาตรฐานคุณภาพ : การควบคุมมาตรฐานในการให้บริการ กระบวนการควบคุมกิจกรรมการตรวจสอบ
3. ความมีประสิทธิภาพของโครงสร้างการควบคุมภายใน :
 - 3.1 สภาพแวดล้อมของการควบคุม ได้แก่ ปรัชญาการบริหารงาน รูปแบบการทำงาน วิธีการบริหารบุคคล วิธีการควบคุมทางการบริหาร ฯลฯ
 - 3.2 ระบบบัญชี ได้แก่ กระบวนวิธีปฏิบัติบัญชี การบันทึกบัญชี การรายงานงบการเงิน
 - 3.3 กระบวนวิธีการควบคุม ได้แก่ นโยบาย การจัดองค์กร ระบบข้อมูลสารสนเทศ การป้องกันรักษาทรัพย์สิน ฯลฯ
4. ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงาน : การดำเนินงานสำเร็จตามนโยบาย และวัตถุประสงค์ขององค์กรและสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายหรือเวลาได้
5. ความเชื่อถือได้ของรายงานทางการเงิน : รายงานทางการเงินเป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับที่กำหนดไว้ มีความถูกต้อง
6. การดำเนินงานขององค์กรมีการปฏิบัติงานภายใต้กฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องที่กำหนด
7. ความรับผิดชอบต่อสังคม : การให้บริการที่มีคุณภาพ การบริจาคเงินช่วยเหลือเพื่อการกุศลตามความเหมาะสมของฐานะทางการเงินขององค์กร ฯลฯ
8. การกำหนดกฎจรรยาบรรณขององค์กรให้บุคลากรยึดถือปฏิบัติ
9. การกำหนดสถานภาพของผู้ตรวจสอบในโครงสร้างการจัดองค์กรในลักษณะของคณะกรรมการตรวจสอบ ซึ่งจะต้องมีการประกาศแต่งตั้ง